Lleida

Revista d'informacions i estudis.

SUMARI

TEXT

Unitat humana.	(Editorial)
Vergelles i Saurís	Humbert Torres.
El Campanar de la Seu vella.	J. Pinyol.
El Templari de Gardeny.	Josep Pleyan de Portá.
Efemèrides lleidatanes.-Explosió del polvorí del Castell Principal.	Lluis Montull.
«Lena».	Tomàs Roig i Llop.
Records d'infància.-Una lluita a la primera muralla del Castell.	M. Serra Bartra.
Lleidatans d'ahir i lleidatans d'avui.-Josep Pleyan de Porta.	Ramón Xuriguera.
Paraules.-«Sarmar»-«Salmar».	J. Viladot Puig.
Sense pecat.	Fermí Palau Casellas.
La joventut que treballa.	R.
Els Deports	Javelot.
Plana dels que comencen.	
Garba-Noves comentades.	

GRAVATS

Palau de la Paheria.	
Palau de la Paheria després de l'apuntalament	Foto Almacellas.
Bastida muntada al Palau de la Paheria.	
Juli Rosuero	Dibuix Pardiñas de Miguel
Porta del camí de Corbins	» J. Sanàbria.

Núm. 52 — 25 Juliol 1927.

PERRUQUERÍA

«FILELLA»

CARRER MAJOR, número 4 - 1.er

(Enfront de casa la Vila)

Saló per Senyores

Servei esmerat i ràpid a càrrec de personal escollit

Especialitat en les decoloracions i talla de cabells

Postissos de tota mena

Manicura i Massatge

J. Castellví Miró

Es serveixen tota mena d'articles per a tots els deports.

Major, 27 i Blondel, 14 - Tel. 244

LLEIDA.

Rellotges eléctrics MORÓN.

RAMÓN BORDALBA ARMENGOL

NAS, GOLA, ORELLES

Plassa de la Sal, 15, 2.on - 1.a

LLEIDA.

Rellotges de torre MORÓN.

DISPONIBLE

Farmacia y Laboratorio

DE

TARRAGÓ Y RIBELLES

Análisis Químicos
Investigaciones Clínicas

Mayor, 70 - Teléfono 123

LÉRIDA.

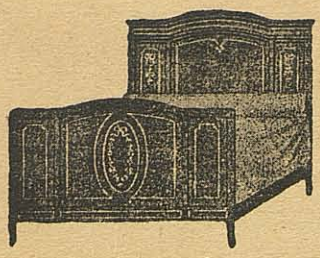

LA MILLOR CASA DE MOBLES

"ARMENGOL"

Nom Comercial Registrat

Rambla de Ferran, 16. Teléfon, 103

(Baixos de la Fonda d'Espanya) LLEIDA.

FÁBRICA DE MOSAICS HIDRÁULICS

JOSEP PUJOL

Carretera de Barcelona (Plaça Murmuradors) - Teléfon n.º 234

LLEIDA

Ferros ** Ferretería ** Carbons

Magatzems FLORENSA

BLONDEL LLETRA I

LLEIDA

Joan Porta

Corredor de Comerç col·legiat

Plaça de la Sal, 13 i 15 pral.

Teléfon, 341. -- LLEIDA

TALLER DE REPARACIÓ I CONSTRUCCIÓ DE MAQUINARIA

RAMÓN GONZALEZ

CARRER CLAVÉ, NÚM. 23

LLEIDA.

CONSULTORI D' HOMEOPATIA

S. PALLÁS CUCÓ

ESPECIALITAT EN MALALTIES DE L' INFANCIA I CRÓNIQUES

Esterería, núm. 5, pral.

LLEIDA

MOBLES: Freixinet

Rambla de Ferrán, 37

:LLEIDA:

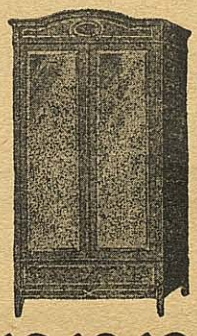

IMPREMTA "JOVENTUT"
Trevalls de tota mena
Blondel, 7 LLEIDA.

CEREBRINO MANDRI

Verdadero especifico del dolor nervioso o reumático, desapareciendo por rebelde, que sea.

Cura el dolor de cabeza, neuralgias (Faciales, Intercostales, de riñones, Ciática) y las molestias periódicas propias de la mujer

PREVENTIVO Y CURATIVO DE LA GRIPE

NUNCA PERJUDICA

MANERA DE TOMARLO:

Para el dolor de cabeza, neurálgias diversas, molestias periódicas de la mujer, una cucharadita disuelta en agua, una, dos, o tres veces con media hora de intérvalo. En el reumatismo febril, una cucharadita tres o cuatro veces repartidas durante el día en la misma forma. En las enfermedades dolorosas crónicas han de tomarlo ocho días de cada mes en ayunas, y una o dos veces caso de presentarse el ataque de dolor. Usado en esta forma y siguiendo siempre el consejo del médico se logra vencer enfermedades dolorosas arraigadas y aliviar siempre grandemente a los enfermos.

Preparado por Francisco Mandri, Médico y Químico Farmacéutico.

ESCUDILLERS, 6 BARCELONA

CARLES I LLUIS GENÉ

COMISIONATS PRINCIPALS

De la companyía de segurs contra incendis LA CATALANA

Blondel lletra E, 1.er LLEIDA Teléfon núm. 259

Impremta Granada

de «LIBRERIA NUEVA»

Inauguració - Major, 32 - Lleida

Treballs comercials.

Impresos en relleu.

NÚM. 52 — 25 de JULIOL de 1927.

Lleida

Revista d'informacions i estudis.

Direcció i Administració: Carme, 6-2.on — Preu 50 Cèntims

No es retornen els originals. - Dels treballs publicats en son responsables llurs autors.

Unitat humana

Res del mon no ens ha d'ésser aliè.

Homes som iguals de condició als de les grans metròpolis i de llunyanes races, encara que nosaltres, ignorats, tinguem la lleu estada en un reconet obscur de la terra. Uns i altres, tots estém lligats pel nexe dels mateixos drets i deures morals d'ésser humans.

Donar i fer-nos viure aquest sentit universal de germandat és l'obra capdal del progrés i de la civilització.

El camí a fer és llarc, encara. Llarc és, també, el que deixém enrera. Empró ja no som aquelles bestioletes primàries absentes de tot neguit i afany de convivència i millorament.

La Geografía i la Història ens han descobert els uns als altres demostrant-nos que una sola és la Natura entre continents i pobles. La Ciència aplicada a la tècnica, creant la vasta xarxa de comunicacions per terra, mar i aire, ens ha apropat, suprimint les distàncies. La Filosofía, donant-nos un ideal d'unitat i perfecció humanes, ens ha ajuntat, assenyalant-nos, a l'ensemps, els camins de la Cultura per a assolir-lo.

Quan serà aquest assoliment? O! Els anys no compten en el curs del progrés de la Humanitat. Essencial és veure com cada día cauen grans d'arena dels vells murs que s'enrunen lentament i que ens separen a uns dels altres. I més esencial, encara, que cada un de nosaltres se senti mes afí dels altres. Tot lo del mon ens pertany.

Exactament, la paràbola del antic poeta indu: «Mestre i deixeble pujaren al bell cim del turó. El mestre digué al deixeble assenyalant-li el Migjorn:—Que veus allí?—Veig, contestà el noi, una gran prada plena de bestià i pastors.—Deixa't, diguè el mestre, de prades i bestià i pastors: alló ets tu.—Assenyalant-li el Ponent, que veus allí?—Veig una plana de guerrers que plens d'armes i cavalls lliuren combats.—Alló ets tú.—Qué veus allí, signant-li Orient?—Veig el mar i uns navilis que van a altres països.—Deixa't de mar, navilis i altres països. Alló ets tu. Tot ets tú. Prades, bestià, pastors, guerrers, cavalls, combats, mar, navilis, altres països, tot, tot ets tú.»

O, si aquest sentiment d'universal germandat, tan antic i tan modern—i tan humà!—fes vibrar el nostres cors sempre al ritme dels cors dels altres!

El mon és gran, immens, considerat sota la seva còrpora material i son contingut espiritual. Però l'home tampoc és tan petit que tot el mon no càpiga dins d'ell.

Per això res ens ha d'ésser aliè.

Vergelles i Sauris

(Nota informativa i crítica)

Les exploracions del subsol per la recerca d'aigues potables i de jaciments d'olis minerals, a fi de posar en evidència les riqueses en ell amagades, han fet recorrer a l'enginy econòmic i comodíssim d'aprofitar la facultat de percepció de que alguns sensitius, anomenats saurís, venen dotats.

Tal facultat, anomenada força ràbdica, (nom proposat pel Professor Richet), consisteix en reconeixer i determinar pel trànsit de moviments automàtics inconscients, la presència, a una profunditat donada del subsol, de corrents d'aigua i diposits metalifers amb l'ajut d'una vergella o bastó forcat, tret d'una planta flexible (avellaner, codonyer) quines dues extremitats divergents son sostingudes per les mans del saurí. Quan aquest passa damunt un corrent subterrani o de una massa mineral, la vergella, de la posició horitzontal, es flexiona més o menys cap a la vertical, i el grau d'inclinació sembla trobar-se en relació directa amb la profunditat dels jaciments ignorats, i fins la intensitat del moviment, sovint irresistible, pareix ésser proporcional a la quantitat d'aquests jaciments.

En lloc del bastó forcat, pot emprar-se'n un de recte, aguantat en balança damunt el dors de la mà, i llavors, en passar el sensitiu damunt masses líquides o minerals, la vergella es decanta a dreta o esquerra segons la naturalesa dels cossos quina influència li arriba.

Per altra part, sembla cert que no sigui necessària cap branca d'arbre per a la percepció de les sensacions, car s'obté el mateix amb barres metàliques, branilles de paraigues, costelles de balena i fins és cosa adverada que alguns sensitius poden prescindir de tot dispositiu.

Tals son, en breu síntesi, els fets. Davant d'ells, però, cal repetir, com en tantes coses, *nihil sub sole novi*, car l'us de la vergella vé esmentat per Ciceró en el seu tractat *De Divinatione* i a Varró es deu la seva primera denominació de *virgula divina*. Tampoc cal oblidar el *miracle* de Moises, relatat en el llibre del Exode, cap. XVII, vers. I a VII, fent brollar de la roca d'Horeb, amb un bastó, gran abundor d'aigua amb la qual acallà els clams dels israelites assedegats. Sería enutjos un relat complet de la literatura produhïda a lo llarc dels segles, fins arribar als nostres díes, en la qual vé examinat el singular fenomen. Basti dir que tots els pobles civilitzats, en més o menys escala, l'han estudiat experimentalment. Avui, però, el miracle s'ha acabat, i la ciència s'ha fet seu el fenomen ràbdic, demostrant decissivament que una força ignota sembla emanar de la matèria i obrar sobre certs sensitius dotats de la facultat de percébre-la. El dubte ja no és possible: les aigues del subsol, les cavitats subterrànies, les masses metàliques, el petroli, el carbó i altres substàncies provoquen en els sensitius una impressió que registra la vergella. Ja no hi cap acantonarse en les còmodes hipòtesis de la superxería o el frau, l'etzar o els moviments voluntaris. Per cap d'aqueixos mecanismes descobreixen, els saurís, els jaciments sub-

terranis. I com no hi ha efecte sense causa, és una hipotesi necessària la de creurer que quelcom de profundament desconegut emana de les coses i, pel tràmit del saurí o sensitiu, arriba a la vergella, car no sería comprensible que aquesta es mogués sense alguna influència energètica.

Ara bé: aquesta força, de quina naturalesa és? Es tracta d'un fenòmen físic, fisiològic, psíquic o metapsíquic?

La primera hipòtesi que als estudiosos s'acudí fou la d'una força física X, a la manera de l'electricitat o el magnetisme terrestre, que influiría en la vergella, imprimint-li moviments, tal com l'electricitat mou l'agulla d'un galvanòmetre. Aquesta suposició no s'aguanta pas de cara a l'anàlisi dels fets, car si fos així, no hi hauría necessitat dels sensitius per l'exploració del subsol: un simple aparell de física de desplaçament angular bastaría, anotant-se la desviació per una lectura, tal com es fà en les observacions galvanomètriques baromètriques o termomètriques. I no és pas això el que passa, car en aquestes condicions, com diu Richet, totes les vergelles resten desastrosament immòbils; cal un saurí, un sensitiu, un rabdòman (amb tots aquests noms pot designar-se), el qual, *amb vergella o sense*, si té reals facultats, produhirà el fenòmen perceptiu. La influència de la personalitat humana és preponderant i necessària; la de la vergella, purament epissòdica i secundària.

Demostrada la necessitat del saurí o sensitiu, es pot formular una segona hipòtesi, ja més verossimil, així concebuda: la sensibilitat críptica o profunda del saurí, impressionada per la força ràbdica emanada de les coses amagades en el subsol, despertaría en ell moviments musculars inconscients que farien decantar la vergella. Per bé que més legítima, tampoc resisteix, aquesta hipòtesi, l'anàlisi comparat dels fets. N'hi hauría prou, per posar-la en dubte, en considerar que els moviments de la vergella son talment forts que, en ocasions es trenca; que tot i flexionant-se la punta Λ del forcat, les mans del sensitiu que aguanten els dos extrems, resten immòbils; per fi,—i això elimina definitivament la hipòtesi dels moviments musculars inconscients, — si com ho ha fet Lemoine en les seves sensacionals experiències, es posa la vergella en un estoig tancat, aguantat pel sensitiu amb la seva mà, lá *vergella es mou en l'estoig*. «La vergella, —diu Lemoine—, tomba malgrat la voluntat en contra de l'operador». Com es veu, aquests fets experimentals permeten afirmar, al menys, que la hipòtesi dels moviments musculars inconscients del saurí no resol pas tots els casos, ni els més difícils. I com és un principi general en ciència el de l'economía de les causes, la hipòtesi vera serà, probablement, aquella que expliqui tots els casos, car és de creure que obeeixen a un mecanisme únic, i a una causa idèntica.

Doncs, com explicar el fenòmen ràbdic? Problement és prematura, encara, una sistematització teòrica. Malgrat l'antigüitat i la universalitat del fet, científicament, és cosa dels nostres dies, i caldran sèries d'experiències rigorosament portades, abans de concloure en definitiva. Però com l'esperit humà és insaciable i té necessitat de reduïr a esquemes lògics, tan provisionals com es vulgui, les seves adquisicions fenomenals, gosarem formular una explicació que, ens sembla, concorda amb les variadíssimes modalitats del fenomen essencialment únic de la vergella.

Segons aquesta explicació, en el feno-

men ràbdic, hi intervenen dos factors, ambdos de naturalesa metapsíquica, i son:

I. Un percepció subconscient d'una realitat amagada en el subsol, percepció de naturalesa criptestèsica, això és, posant en joc facultats supernormals i extrasensorials d'informació.

II. Un fenòmen d'exteriorització dinàmica, de moviment a distancia, sense el concurs del sistema muscular del sensitiu.

La facultat criptestèsica de l'home, de certs homes al menys, és una noció ja incorporada a la ciència. Que per certs subjectes, anomenats sensitius, hi ha la possibilitat de coneixer una realitat exterior, distant en l'espai i el temps, sense el control dels sentits orgànics, cap persona mitjanament culta, no ho posarà en dubte. Si es dona a un sensatiu un objecte havent pertangut a una persona A, àdhuc desconeguda totalment dels experimentadors, el sensitiu us descriurà amb una fidelitat pasmosa les característiques morals, fisiològiques, psicològiques i socials de A. Aquelles persones per a les quals aquesta noció sigui nova, podran informar-se'n amb profit si llegeixen la nostra traducció catalana, de pròxima aparició, del notabilíssim llibre d'Ernesto Bozzano, *Els enigmes de la Psicometría*.

Si ho fan, podràn convencer's de la meravellosa finor de percepció extrasensorial de certs lúcids, per als quals, la percepció ràbdica dels saurís no més ocupa els graus més baixos de l'escala, i és un simple joc d'infants. Doncs, si hi ha una facultat, en virtud de la qual, el sensitiu A, pot tenir, a distància, no importa quina noció d'una realitat existent, no és licit suposar que en el saurí es dona el mateix fenòmen? Així ho creiem.

Hem afegit, però, que en la fenomenología contemplada, hi ha, a més, una exteriorització dinàmica, una força que actua a distància, per tant, sense la mes petita intervenció del aparell neuromuscular del sensitiu. Aquesta noció, si es recorda ço que abans hem esmentat, apareix necessària, car sense ella, no s'explicarien els casos de moviments de la vergella *contra la voluntat del saurí*, ni els més expeditius de les experiències de Lemoine, ja esmentades.

Aquesta acció *telequinètica* (moviment a distància) és, avui, tan demostrada com la facultat criptestèsica. Si l'espai no ens manqués, aportariem experiències personals plenament demostratives que, per altra part, trobarà el lector en les obres de psicología paranormal.

En conclussió: la vergella no acompliría altra missió que la de posar en joc la facultat de clatent riptestèsia pragmàtica del sensitiu, revelant coses, al seu subconscient, que els nostres sentits normals son impotents de fornir. Aquesta percepció s'exterioritzaría dinàmicament i mouría la vergella, sense acció conscient ni inconscient del seus músculs.

Tal és, provisionalment, la hipòtesi a que hem arribat. Es discutible, ho reconeixem; però encaixa perfectament amb tota la gamma dels fets i, com a hipòtesi de treball, la emetem.

Humbert TORRES.

El Campanar de la Seu Vella

El número passat de LLEIDA reproduí el projecte d'acabament del nostre bellíssim campanar, un dels millors entre totes les obres del seu gènere existents a Catalunya.

També nostre confrare «Vida Lleidatana» publicava un esboç de restauració, obra de l'arquitecte i distingit amic Joan Bergós, que l'ha estudiat amorosament.

El treball del Sr. Bergós ens ha semblat inclinat únicament a mostrar-nos el que fou o devía ésser el campanar, en acabar la seva grandiosa fàbrica. Conté els elements actuals demés d'unes cresteríes cumulars en forma de delicats puntillons calats que rematen les vuit cares del campanar, dels quals encara avui en resten enderrocs embotits entre els calats de la cornisa del segón pis de campanes, com pot haver notat el visitant curós d'aquella magnífica i única altitut.

A més a més, l'il·lustrat arquitecte lleidatà ha projectat uns puntillons semblants damnnt la dita cornisa del mateix pis i completant, naturalment, els arcbotants decorats amb teieres, dels que encara en queda rastre actual. Respecte als repetits puntillons, que ja hem dit son innegables al capiró del campanar, els nostres modestíssims, gairabé nuls coneixements de la tècnica gòtica no ens permeten d'emetre judici, si be, de primer antuvi, se'ns acut de creure que si els tals elements hi eren, no podíen fer altra cosa que destorbar i tapar la gràcia dels finestrals del referit segòn pis, els quals essent de radi més reduït resulten més endarrera i la perspectiva des de la Ciutat els deixaría poc vistosos.

Els projectes que publicàrem en nostre número passat, corresponents als campanars de Lleida i Santa María de Balaguer eren extrets de l'interessantíssim opuscle que l'arquitecte Sr. Rubió i Bellver publicà amb el nom *Táber Mons Barcinonensis* per tal de respondre als retrets de gran part de la premsa, sobre tot, catalana, i de no poques personalitats de relleu, a les seves «Visions» sobre l'hipotètic barri gòtic de Barcelona, i a les que les fatals circunstàncies i la costosíssima construcció de la Plaça de Catalunya han embolicat de boires desagradosíssimes, potser poc motivadament.

La història de Catalunya, antigament i modernament és curulla de fatalitats semblants que han anat cavant la nostra fossa, com si un vent malestruc ens duguès, en hores definitives, una pesta mortal, que ens fes perdre a tots la serenitat, guiant-nos per camins inexorables.

La magnífica monografía del Sr. Rubió i Bellver ha estat per a nosaltres fertilíssima en ensenyaments, i prou val la pena d'ésser meditada, deixant de banda ço que correspòn a la ciència de les belles construccions en la que fins avui havía estat considerat l'il·lustre arquitecte com un dels nostres grans mestres.

***

El campanar de Lleida, que modernament n'ha inspirat d'altres de tipus semblant, encar que molt més senzills, com és ara el de Santa María de Castelló de Farfanya, és indubtable que no fou concebut tal i com l'hem trobat nosaltres, és a dir, amb el capiró truncat. Molts dels de la

nostra terra que han restat així, foren després surmontats per arcades de pedra en punta d'ametlla, amb el címbal de l'horari dessota, a causa de la resistència lògica d'un semblant acabament.

En Roca i Florejachs, en la seva preuada Memòria «La Seo de Lérida», reedició Sol i Benet 1911, ens diu també: «. ... sin colocar quedó la colosal pirámide o aguja que por chapitel parecía reclamar el campanario...» D. Lluis Montull, nostre distingit col·laborador, en un article aparegut a la premsa de Barcelona i reproduit per *El País*, afegeix, parlant de la nostra meravellosa torre, que forma un conjunt elegant, de ratlles perfectes, «no obstant i la seva mutilació i mancar-li la gran cúpula que li servía d'acabament i que li fou llevada en ésser convertida la catedral en fortalesa l'any 1708», encara que, de ésser certa l'afirmació del Sr. Montull, és extrany que no figuri en el plànol francés de 1707, reproduit pel Dr. Ayneto en «El Sitio de Lérida», (Sol i Benet 1916), ni al del enginyer Beaulieu, a qui tant devem de ço que gràficament es conserva referent al nostre país de la segona meitat del XVII segle.

L'esboç d'acabament del nostre campanar que ens dona el senyor Rubió comporta un altre pis de menor perímetre però de major altura sobre l'actual capiró i, ademés, una delicada agulla que enlairaría els 70 metres de l'actual alsària de la torre fins a uns 115 metres. Naturalment que una obra així implicaría posar pinacles als grans contraforts del claustre, aixecar la façana de la porta meravellosa dels Apòstols, avui tant mutilada i completar moltes altres coses per tal com caldría que el conjunt fes joc.

***

No cal pensar-hi. Si en parlem és solament per informar els nostres llegidors.

Altrament, ja podríem donar-nos per ben contents de veure com el nostre Capítol Catedral curés de renovar els graons de l'escala, massa gastats ja, i de refer, encara que modestament, les parts destruides de la seva decoració superior, com son la crestería dels finestrals, els pinacles i arcbotants amb teieres i els triangles de formosíssims calats que rematen les cares del nostre esplèndit campanar.

El Capítol Catedral podría ajudar fácilment l'obra volenterosa, pacient i altament patriòtica del nostre intel·ligent compatrici Sr. Combelles, tant fervorós del nostre tresor artístic.

La qüestió del rellotge, però avui candent, ens dona pocs motius d'esperança.

Si és cert que, quan l'envestiment de la part superior de la ciutat per les tropes franco-espanyoles de Felip V, es deixà lliure el campanar solament per que prestava un servei públic amb l'horari, creiem vinguda l'ocasió de determinar la possessió del monument a favor de la Ciutat, sobre tot si és aquèsta la que, atenent l'oportuna proposició de l'actual Ajuntament satisfà les despeses del nou rellotge.

Tal vegada així algún ric ciutadà, un nou Girona, algún dia, tingui pietat de l'admirable monument i es desprengui de part de la seva fortuna per tal d'assegurarne l'estabilitat i l'integritat de sa magnífica formosor.

***

Com un colofó als presents apunts, veurem d'escatir la gran pregunta: el nostre campanar, es concebí així tal com poc més o menys, avui el trobem? O be, projectat amb el seu natural pinacle gòtic, es deixà inacabat per alguna causa?

Abans hem fet esment de la qüestió. No ens dol, però, d'afegir-hi les propies opinions, encara que indoctes.

Observem, de moment, que el nostre campanar té un germà en «El Miquelet» de València. Aquest encara ha restat més inacabat que el nostre. Arriba fins el segon pis de campanes i allí, sense bastir-lo, se hi addita un menut cos central i es dóna per acabat. Per què no es segueix el plan al menys fins a deixar-lo com el nostre? Això deuría haver-se fet, si realment, l'obra hagués aleshores restat acabada.

Per altra banda, fixem-nos en el campanar de Reus que, per bé que de concepció bon xic més senzilla, disposa, noresmenys, dels elements essencials del nostre: un pis a la part alta del gros prisma que serveix de basament; altre més reduit sobre el primer, amb els corresponents pinacles i, finalment, una airosa piràmide terminal, tal volta d'alçària escassa. Es que, acabat i tot, potser no ho fou tal com es concebí en començar-lo.

Per què doncs no foren acabats els nostres campanars?

La raó ens sembla planera.

Les relacions de València amb Itàlia a l'edat mitjana eren constants i estretes. El Renaixement guanyà el cor dels artistes abans ja de la caiguda de l'Imperi Oriental amb les emigracions que el perill turc, sempre creixent, produïa a Constantinoble, i que invadíen les magnífiques repúbliques italianes.

Això decidí la mort del goticisme. El gòtic fou, aleshores, l'art barbre. S'havía de retornar a l'art clàssic.

València en rebè el primer abrús Catalunya en fou tot seguit infestada. La nostra goticíssima porta dels Apòstols en dú les clares senyals als darrers elements decoratius que hi foren treballats, mentres tenía d'acabar-se el campanar, que ja es deixà còrrer perque no valía la pena de seguir l'estil «barbre» en plena resurreció greco-romana. A Reus devíen haver acabat la feina, com a més senzilla. «El Miquelet» restà a mig aire, tal com el sorprengué l'onada. Lleida tenía l'obra més avençada per tal com la «moda nova» tardà un xic més a entrar. A Barcelona restava tot més endarrerit, per tal com el mar l'apropava a Itàlia. Allí ja ni es començà la façana de la Seu ni la cúpula feu altra cosa que iniciar-se ni s'aixecaren ja més els escapçats campanars.

Tot ço que es feu d'aleshores endavant portava l'empremta de la nova moda que s'anà desenvolupant i deformant fantàsticament fins a les bogeríes del barroquisme.

Son les formes sense ideals que encara avui preponderen mentres les agulles que fiten l'infinit resten inaixecades.

J. Pinyol.

El Templari de Gardeny

Callau, callau, que en mig de les ruines
Dorm el passat; son respirar murmura
El vent, en les arcades bissantines.

PERE ANTONI VENTALLÓ.

Cobert amb son manto de blanca estamenya
On veu-s'hi a la dèbil claror de la lluna
De l'ordre l'ensenya,
En mig del silenci de nit trista i bruna
Al vell Gardeny puja, un jove templari,
Callat, solitari.

Muntant per la coma son rostre n'assota
El vent, que batent-se pels murs en murmura,
La testa n'acota;
Aprés a guaitar-se el convent es detura,
I en tant que el contempla, una òliva canta
I al punt mou sa complanta.

Indret de la porta, als murs s'encamina,
Pensant en el xiscle de l'au agorera,
En treu la bocina
I un crit fa arrencar-li de veu llastimera,
A qui respon prompte i atenta l'aguaita
Des sa escaraguaita.

«Qui sou?» diu aquesta, amb veu bronca i ruda,
«Gardeny pels de casa sols n'obre la porta,
«Al alba nascuda;
«Torneu.»—«No pas, que ara passar molt m'importa
«Que ha nits que camino i a Santa María
«S'acaba ma via.»

A aqueixes paraules, dringant les cadenes,
El pont llevadíç amb calma en devalla,
I dalt les almenes
De nou xiscla l'òliva, i en tan que tot calla,
El jove templari reptant-la en mormura:
«Ton cant, au, detura.»

A poc ses petjades pel pati ressonen
Que endresa lleugeres envers la batllia,
En tant que en sonen
Les tristes esquelles de Santa María.
«Be feu, diu, al oïr-les, de rebre el templari,
«Amb toc funerari.

«Car pròxim em sento el fi de ma vida:
«Canteu també esquelles la fera matança»
Aimat de seguida,
Resolt en penetra del Batlle l'estança,
On trist frei decrèpit la son ne concilia
Llegint-ne la Biblia.

El jove templari n'acota la testa
Car mots per respondre, de tan dol no troba;
Callat tot ne resta:
Mes si el frei al Batlle no pot dar la nova,
Be prou que llegeix-la fatídica i clara
El Batlle en llur cara.

«Sol vens, diu, i calles?... El cel beneit siga.
«Perdona'm...»—«No, Batlle contestà el templari,
«Vencent la fatiga;
«Ja nostres ne queden Salem i al Calvari;
«Mes, ai! si de casa, allà vint lluitàren,
«Tots menys jo hi quedàren.»

Aprés forta basca li agafa, i en terra
Ne cau el brau freire; sagnanta ferida
Rebuda en la guerra,
Al dol que sent, obra's robant-li la vida;
I en tant que per terra son cos s'esbatega
I l'aima n'entrega

«Content, diu, em moro; mon ànsia és complerta,
«Puix deixo mes cendres en Santa María;
«Ma mort ja és certa;
«Adeu, cel.la meva, adeu, ma Batllía!»
I abandonant s'aima la terrea escòria
Ne vola a la glòria.

Ja l'òliva calla; el bon vell ne resa
Del ert freire en terra flectit a la vora;
La nit fa feresa;
El vent xiula tètric dels murs part de fora,
I òrfana es queda la noble Batllía
De Santa María (1)

† JOSEP PLEYAN de PORTA

(1) Aixi s'anomenava l'església dels templers de Gardeny les runes de la qual encara persisteixen vora l'edifici que servi de Convent,

Efemèrides Lleidatanes

15 de Juliol de 1812.

Explosió del polvorí del Castell Principal

El general espanyol Lacy, d'acord amb un fill del guarda del polvorí del Castell, que havía per nom Azequinolaza, concebí el projecte de volar el referit dipòsit, convenint que soptant d'aquesta manera la guarnició francesa de la plaça, podría fàcilment apoderar-se'n.

Al efecte, Lacy, establí son quarter general, format per uns 6.000 homes, en el veï poble de Corbins, emportant-se'n Azequinolaza el qual havía ja posat foc a una llarga metxa que menava al polvori i que segons càlculs provocaría l'explosió a trenc d'alba de la data de la capçalera.

S'esdevingué, però, que el guarda errà els càlculs i l'explosió es produí afrosa i formidable molt abans de l'hora esperada.

Contenía el polvorí, instal·lat en l'antic edifici de l'Açuda, uns quants milers de quintars de pòlvora, municions i tota mena d'explosius. L'espetec, doncs, és per no descriure'l.

La ciutat i la muntanya del Castell tremolaren amb tanta violència que hom ho atribuï a un furiós terratrèmol; no restà un vidre sencer; les aïnes queien fetes bocins, els objectes que hi havía damunt els mobles es precipitaren pel desequilibri i bon nombre de cases, parets i tabics aparegueren solcats per les esquerdes.

La punta de ciutat que més durament rebé els efectes de la catàstrofe, fou el barri de Magdalena. Allí s'esfondraren moltes cases i es compten per centenars les persones que deixaren la vida entre les runes dels immobles. Cal dir que l'explosió tingué lloc a l'hora que el veinat descansava.

Ajudà a disminuir la tragedia, la circumstància de atravessar l'època del batre, car molta gent que s'haguera trobat a la ciutat s'havía traslladat a les eres.

En el Castell els efectes de l'explosió foren també espantosos. Els canons de les bateries foren llançats a gran distància.

L'edifici de l'Açuda, on tingué lloc l'explosió, el mes antic de la Ciutat i un dels que serva mes records històrics, fou destruit en tota la part de ponent a nord, justa la meitat de l'edifici.

D'una companyía d'Artillería que s'allotjava dessobre del polvorí no se'n trobà el mes lleu dels rastres i de tota la guarnició del Castell, que era regularment nombrosa, en restaren en vida solament 67 soldats.

Hi havía en l'edifici sinistrat, demés del polvorí, un magatzem de farina per a les tropes, guardada en nombrosos barrils. L'explosió escampà la farina per les hortes d'aquella banda, les quals quedaren blanques talment com si hagués nevat.

Sortosament, la fàbrica de la Seu Vella, emplaçada a pocs metres del lloc del sinistre, no sofrí danys de consideració; solament del segon cos del campanar caigueren trossos de cornissa, alguns pilans i altres ornamentacions.

En la part que fou Catedral tingué lloc l'esfondrament d'una de les mirandes dites *dels exorcismes*, corresponent a l'esquerra

la qual feia joc amb la que resta. Aquest trist esdeveniment demostrà les excel·lents condicions d'estabilitat i solidesa del nostre admirable monument.

Fòra de Lleida també es deixaren sentir els efectes del tràgic succès.

En els veïns pobles de Torrefarrera, Torreserona i Benavent, s'obriren de bat a bat les portes i finestres de moltes cases, no restant un vidre sencer enlloc.

A Agramunt—distant unes 10 hores de nostra ciutat—hom creia que es tractava d'un terratremol i la gent sortía esveradament de les cases implorant la clemència divina.

La voladura del polvorí és un dels fets més dissortats de la trista època de la dominació francesa.

Lacy produí un dany del qual no n'hagué cap profit, car els francesos, donant-se compte del que alló significava, acudiren apressadament a les muralles i demés punt estratègics de la plaça per defençar-la de qualsevol perill.

Aquella gent, amb una admirable sang freda, restant importància al luctuós succeït, esperaren l'arribada de reforços que no tardaren en apareixer, continuant llur domini de la ciutat dos anys més, encara.

LLUIS MONTULL.

* * *

«Lena» (1)

HAVIA plogut esbojarradament. Tot era xop. La plaça de Poniol era una ampla bassa. De les gàrgoles del campanar queiá l'aigua, com si ara només plogués al seu damunt. Els arbres aplanaven llurs branques, en un desmai voluptuós. Regalimaven les parets de les cases, i les canals feien una música de metall que s'anava fonent de mica en mica en el silenci de la tarda.

De la plaça estant, es veien els camps que vorejaven el llarg de la riera, com peces d'un mosaic brillant i multicolor. La gradació dels verds i dels ocres hi era tan ben reeixida que els ulls s'hi encantaven en un deliri de mirar.

I mirant així, ara al lluny on la silueta dels arbres s'aprimava finíssimament, ara a la vora, on les coses apareixien en tots llurs detalls, feridors de tan remarcats, fou que la pupil·la topà amb una figurá que es retallava contra el firmament al cim d'un roquisser voltat d'alzines. A la caricia del ventijol voleiava el faldellí blau d'aquella personeta, com un esquinç de cel. Es sentia la seva veu, talment un clam manyac, de llargues i acaronadores resonàncies. Era una veu prima i tremolosa, una campaneta de combregar que passava, invisible, pels conreus tan aquietats.

La noia del faldellí blau desaparegué entre l'espessa tofa del bosc i, al cap de poca estona, es feu albiradora en un corriol que menava al poble.

Hi arribà entre dos llustres. Aconduïa unes ovelles amb passa lenta, com un ritme més en la calmosa vibració del cap-al tard. Bo i cantussejant una tonada anodina es ficà dins d'una casa, vora de la que habitava en Pep Malhome.

Hi hagué un soroll de portes al fons i

(1) Fragment de la novel·la «La Noia de Bronze».

un nom pronunciat amb vehemència· Lena!...

Silenci.

—Lena! s'oí més fort.

La noieta eixí tota encesa de rostre i s'assegué al llindar de l'entrada amb una bujola en la qual començà a desgranar llegums. En Pep Malhome, l'enza del poble, tragué el cap per lacan tonada i tot fent el gemegadís anà a seure mansament, amb les cames encreuades, vora son únic anhel.

Lena: va dir-li amb un balbuceig infaltivol—t'he cridat dues vegades; i, amb un delitós enriolament—inquirí:

—Que et faig por, Lena meva?

La noia ni se'l mirava. Abstreta en sos pensaments, li hauria passat ben bé per alt el bordegassot, si aquest no li hagués estirat una mànega, despacientat d'aquella indiferència.

Lena se'l mirà aleshores, en una barreja estranya de repulsió i desig. També com ell, la moceta tenia una boca roenta de vida, sino que els ulls d'ella fitaven al dret en una inquietant interrogació. Eren uns ulls que veien, en adenança, el goig de pecar: ulls negres, tantost d'una gran fixesa irada, tantost perduts en els ensomnis més vagorosos. Tota ella, aquella moçà, era una sageta de carn, que en l'arc de la temptació, brunziria al primer impuls oportú per anar a caure, temps després, passivament, en el llot de la ciutat. Lena era una adolescent, encara; però la seva carn era un foc de roses a punt d'esclatar, roses d'amor dins el pitxer de la seva pell, recremada pel sol. Lena, semblava, alta i esbelta, bruna, amb el desconcertant batent dels seus ulls, i una rialleta blanca entre els seus llavis, una filla de l'Argèlia... La seva efigie, hauria estat retolada, en un Museu, «La Noia de Bronze».

En Pep Malhome se'n cançà d'aquell mutisme, i malmirrós, com un gos apedregat, tombà altre cop la cantonada. A la pallissa de casa seva s'ajagué i s'abaltí entre un lleu somiqueig de desconsol.

Aleshores Lena s'adonà que l'havia tingut als seus peus. I somrigué, satisfeta de veure's sola, sense aquella nosa. I vet aquí que es posà a pensar si el temia o no en Pep... I, pensant, pensant, s'ensomnià en gaudioses figuracions en les quals el pobre xicot triomfava d'ella, en una lluita dolça i enervadora ensems...

Fins que la seva mare l'eixeribí d'un crit i es posà a feinejar avespadament.

Aquella tarda de primavera va morir en un tumulte enlluernant de colors, enllà del Monseny.

Les campanes, en tocar l'Angelus, vibraren rotundament per la plana. Els gossos s'esbatussaren tota la nit a la riera, trencant la sonsònia de les altres coses; emmudí el mussol del campanar, i el vent va agemolir-se, silenciós, prop les finestres i els portals.

Lena comptà totes les hores, les mans encreuades dàmunt del pit, agitadíssim, mentre les seves dentetes esfilagarsàven amb desfici la gira del llençol. Un àcid escorrim de llàgrimes fou la deixalla grotesca d'aquella inútil nit de passió.

TOMÁS ROIG I LLOP.

Records d'infància

Una lluita a la primera muralla del Castell

Recordo ara, com si ho estés veient, una lluita que vaig presenciar quan tenía molts pocs anys en la nostra fortalesa del Castell principal.

Era la capvesprada. L'hora poètica assistía a l'agonía de la llum en un mar de porpra.

Tot d'una sento crits bèlics, xiulets de fona i el xoc esgarrifós de la pedra quan rebota contra la muralla.

Dalt de la primera muralla, i en el punt conegut per el «bombo», hi havía uns quants xicots del barri de Sant Martí. A baix, es veia un formiguer de partidaris de Magdalena, disposats a prendre la muralla per assalt.

Els crits, cada vegada eren més forts; els xiulets de les fones i el xoc de les pedres m'emplenaven de frisança i de paüra. O, com s'estaven barallant aquells estùpids per un norés!. I, com perdríen la muralla— pensava jo—, aquells pocs partidaris de Sant Martí!

Hi havía, però, comandant aquells hèrois, dalt de la muralla, un xicot atrevit, entremaliat, que valía, ell tot sol, per un regiment. Era en Tarrosset.

Quan temps va durar aquell fet d'armes? No ho recordo bé. Potser una hora, potser dos, però, quan les pedrades eren més fortes, el crit de: «els rurals!», va fer escampar tots els combatents.

No era gens estrany això, ja que la guardia rural quan agafava un tirador de fona, feia pagar als pares una forta multa. Però cap se'n va pagar, perque tots varen fugir escapant-se de les mans dels guardes d'horta, i, un d'ells, en Tarrosset, va escalar la segona muralla per un punt que avui em causa esglai de pensar-hi.

Tenía aquell xicot una gran fama per escalar muralles i per agafar òlives. Figureu-vos per un moment un mico dels que pujen a la copa dels arbres amb agilitat pasmosa, i tindreu una petita idea de la manera com va pujar l'altíssima muralla aquell día en Tarrosset. Descalç, portant les espardenyes penjades al coll, s'agafava aquell xicot amb els dits dels peus, com si fossin sangoneres, en aquelles pedres centenàries on hi està escrita quasi tota l'història de nostra ciutat.

Jo li vaig donar una fortaa braçada quan va arribar dalt, com a prova d'admiració, i junts, després, retornàrem a casa.

Per l'horitzó, cap a llevant, ascendía, gronxant-se com una nau de plata, una esplèndida mitja lluna. Lleida, il·luminada per l'argentada llum, com una fada riberenca, semblava haver-se sentat en el Mont-Public per refrescar-se els peus de vori en linfes cristallines d'aquest riu fantàstic, que, després d'atravessar amb un cant d'optimisme la provincia de l'un cap a l'altre, s'ajunta amb una ferma abraçada amb llurs germans el Cinca i l'Ebre.

Ja a casa, uns grans crits acompassats, ens feien recordar l'escena del Castell que haviem gaudit poc abans. Eren els crits reglamentaris, repetint-se d'un cos de guardia a l'altre d'aquesta manera: «*¡Centinela alerta.... alerta... alerta... alerta-està!*»...»

M. SERRA BARTRA.

L'ENDERROC DE LA PAHERIA

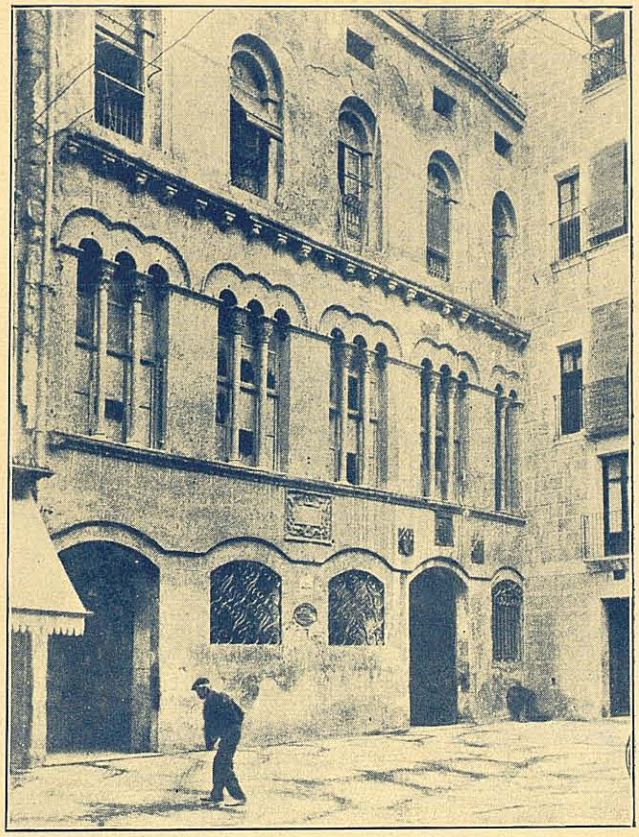

1 — Palau de la Pahería abans de presentar símptomes d'enfonsada.

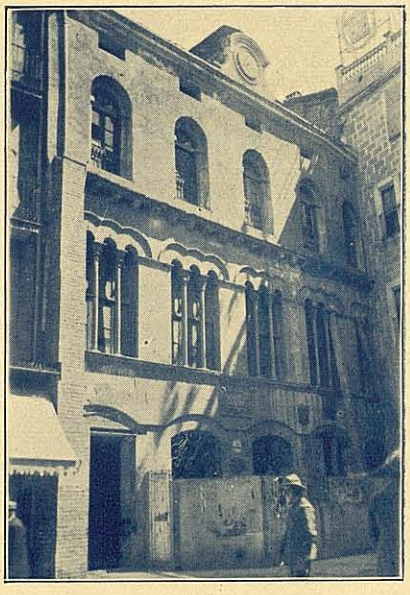

2 — Palau de la Pahería després de les obres d'apuntalament.

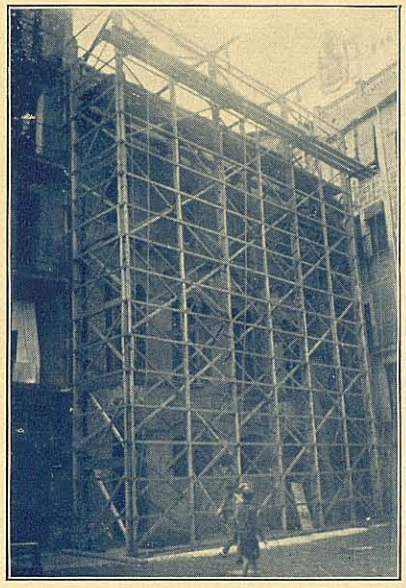

3 — Bastida muntada per facilitar l'enderroc del Palau de la Pahería.

JULIOL DE 1927..

JOSEP PLEYÁN DE PORTA

1845 - 1891.

Lleidatans d'ahir i lleidatans d'avui

Josep Pleyan de Porta

El valor dels homes va justament lligat a llurs èpoques. De vegades un canvi d'ambient facilitaría tasques i idees que la ingratitut del medi transforma en heroisme.

Això, cal no oblidar-ho en parlar de Pleyan de Porta.

L'intermedi 1843 a 1891 (1) no era pas massa adequat a la mena de treballs a que es lliurà el nostre cronista.

Hereu d'aquells homes que cantaren les coses pairals amb la manllevada expressió que trobaren estatuïda, fou el primer que sentí la pruïja de dir-les en el tò sincer que rajava de la boca del poble.

Començava el desvetllament de l'esperit pairal i fou dels primers en ajuntar-s'hi.

Encara influit pel romanticisme de l'època que menava les seves aficions a un estat d'elevació poc comprés per la majoria de la gent amb la qual venía obligat a tractar d'ordinari, assolía la seva tasca, aquella heròica constància en la recerca de la veritat històrica i aquella noble pruïja de buidar en versos els moments de calentor espiritual que, àdhuc i la ingratitut dels homes i les coses que no es cançaven de malferir-lo, servava amb un abrandament secular aquell digne cavaller de la ploma que desenterrà veritats de les entranyes dels arxius i dels pedrissars dels vells monuments per cantar l'epopeia de la dolça ciutat que ens veié neixer.

Això ens diu la força extraordinària d'aquell temperament que als onze anys traduïa versos del castellà al llatí, i abans dels trenta, havía publicat la «Compendiosa ressenya de la Història de Lleida», única que d'aital volada s'ha escrit fins avui. I ens predisposa a creure que és el que hauría pogut fer si la mort no l'hagués sobtat encara jove i la vida li hagés estat menys punyidora.

Fill d'una acomodada familia de pagesos que havía per nom Llombart i que comptava amb una tradició d'algunes centúries d'existència, demostrà des de molt jove una ferma devoció per les lletres. Tingué una joventut arravatada, com pertanyía a l'escola romàntica imperant, car després d'ocupar-se en diverses activitats arribà a actuar de còmic en el desaparegut teatre *Principal* de Lleida i al *Liceo* i teatre *Circo* de Barcelona. Desempenyà papers d'importància en companyía de la Diez i la Rizo; i els Catalines, Dardalla, Montijano, Vico i Zamora, els millors actors de l'època, feien sobrats elogis de les extraordinàries dots de'n Pleyan de Porta el qual, per la gallardía de sa figura, per la joventut, pel talent i per l'exquisidesa amb que declamava, hauría brillat poderosament en el teatre si no hagués entrepussat amb l'oposició decidida de la seva familia morigerada i patriarcal, portant a ultrança el propòsit d'obstrucció a la carrera artística de llur fill fins que aconseguí retornar-lo al recer de la llar.

Llavors fou quan cursà el Magisteri elemental a Lleida, ampliant els estudis per fer-se superior a Osca i Barcelona, dels que no arribà a examinar-se.

---

(1) Nasqué el 13 de Decembre de 1843; morí el 19 de Juny de 1891.

Exercint la nova professió, esmerçava els moments que aqueixa el deixava lliure en la publicació del periòdic *Revista del Colegi de Lleida* de la que n'era director-propietari.

On, però, en Pleyan demostrava tenir una profunda afició, i en la que hi reeixía d'una manera remarcable, era en la recerca de veritats històriques imposant llurs apreciacions per la solidesa amb que eren fetes, arribant en més d'una ocasió a desfer passatges i teories d'altres historiadors i cronistes d'èpoques precedents.

Fruit d'aquests primers estudis son els *Apuntes de historia de Lérida*, publicats l'any 1873.

Un any mes tard fou dignament ampliat sota el títol de *Nociones de historia de Lérida* mereixent de la Junta d'Instrucció pública un càlid elogi i una medalla d'or, proposant ensemps que sa lectura fos recomanada a totes les escoles de Lleida i de sa provincia.

En 1875 publicava *El Cronicón Ilerdense*, que després adoptà el nom de *Revista de Lérida*. Conservà, però, la mateixa Redacció, la qual acceptant de bon grat la Direcció de Pleyan era formada pels patricis Miquel Ferrer, Lluis Roca, Josep Sol, Carles Nadal, Magí Morera, Ezequiel Llorach, Manuel Pereña, Viñes, Castells, Abadal i algun altre, tots ells desapareguts.

Aquesta publicació subsisteix, encara, amb el nom de *El Pais*.

En 1877 imprimí la *Guía cicerone de Lleida*, recull de noticies remarcable per la seva curiositat.

Com un distintiu als treballs efectuats, en 1879 li fou concedit el títol de Cronista de Lleida. Mes tard, amb molt d'encert, la Diputació li conferí el mateix títol de la provincia.

Prosseguint sense interrupció la seva cara tasca, en 1881, i en col·laboració amb Federic Renyé i Viladot, entre altres, publicà l'*Album històric, pintoresc i monumental de Lleida i sa provincia*, rebut amb general complaença, en el que hi son aplegades una col·lecció de monografies de pobles, Monestirs i Esglésies, l'història dels quals era poc menys que desconeguda.

El mateix any, agarbellant una col·lecció de poesíes premiades de diversos autors el prestigi dels quals figurava en el primer rengle dels escriptors de l'època, lliurà al poble la *Garlanda Poètica Ilerdanesa*, tota ella d'un fort regust local i enardidora de les gestes mes sobressortints del nostre poble.

El seu nom començava a traspassar els límits comarcals assolint coneixença i fama entre els iniciats de Catalunya. Així fou que se'l nomenà soci corresponsal de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. En 1883, aquesta entitat li conferí la seva representació en la Junta que havia d'entendre en la publicació dels Usatges i les Constitucions de Catalunya.

Un any abans se'l nomenà soci de l'Acadèmia de Nobles Arts de San Ferràn i en 1883, també, de l'Arqueològica de Tarragona. Acabava de prologar el *Llibre de les grandeses de Tarragona* de Pons Icart i ultra els mèrits transcrits això ajudà probablement a la distinció de que el feien objecte.

En 1883, imprimí la *Corona poètica*, dedicada al poeta Roca i Florejachs.

En l'entremig de 1882 a 1885 publicà un arreplec de poesíes catalanes titulat *Ramell de flors*, la *Guía del Noguera Pallaresa* i la *Reconquesta de Lleida*, aquest últim premiat en un certàmen.

D'aquesta mena de festes, Pleyan de Porta servava una col·lecció de premis.

Cal esmentar entre els més reeixits dels treballs que assoliren aital distinció, *Memória històrica dels temps àrabs i de la Reconquesta de Lleida* i la *Ressenya històrica de la Capella de Santa Cinta*, de Tortosa.

Una altra de les obres que havia d'enlairar la personalitat de'n Pleyan era l'*Aragón histórico, pintoresco y monumental* del que n'era codirector amb el Sr. Montserrat de Saragossa.

Quan ja tenía publicat tot el referent a la provincia d'Osca, aquesta obra hagué de suspendre sa publicació per l'invasió del còlera que se n'emportà a varis autors que hi col·laboraven.

L'any 1884 havent ingressat a l'Acadèmia d'Història de Madrid, en representació d'aquesta formà part de la Comissió de Monuments de la provincia de Lleida amb el cárrec de Secretari.

Seguint l'impuls del desvetllament racial de la nostra terra, fundà la primera Associació Catalanista de Lleida i l'Associó Excursionista Ilerdanesa publicant-se sots la seva direcció els escassos números del «Butlletí» portaveu d'aquesta última entitat.

Demés, fou l'unic lleidatà que en nom de les comarques ponentines signà, junt amb altres patricis d'altres contrades catalanes, el primer misatge que Catalunyà adreçà a la Reina Regent, D.ª María Cristina, en pro de les aspiracions catalanes.

Fou soci de mèrit de l'Heràldica Genealògica Italiana, de la Cervàntica Espanyola, de la Literàriá i de Belles Arts d'aquesta ciutat, Delegat de l'Associació d'Excursions Científiques de Barcelona, i distingit soci de l'Econòmica d'Amics del Pais de Lleida i corresponent de la de Girona.

Com a periodista actuà de redactor en *El Catalán Occidental* i col.laborant entre altres en *El Bien Leridano, El Segre*, i *El Fenix del Segre*, de Lleida; *La Bandera Catalana, L'Escut de Catalunya, Lo Gay Saber, La Renaixensa, La Revista de Ciencias históricas* i *La Crónica Comercial*, de Barcelona; *El periódico para todos*, de Madrid; i la *Revista de la Provincia*, de Vitoria.

Al arrebassar-lo la mort, deixà escrites, ultra les esmentades, una munió de poesies inèdites, la *Història de Lleida i sa provincia*, la *Numismàtica Ilerdanesa;* el *Diccionari Enciclopèdic de la Provincia de Lleida*, l' *Episcopologi Ilerdense;* una novel·la titolada *La Monga de San Hilari;* el *Quadro cronològic dels governadors de la provincia; España y sus colonias;* uns *Apunts d'història de Lleida*, corregit i augmentat, i un tractat de Teneduría de llibres, matèria que en Pleyan de Porta dominava amplament. Acredita aquest fet la direcció de l'Acadèmia Mercantil que ell fundà i que durà molt de temps.

La mort, però, se n'emporta els homes només; mai el rastre. Pleyan de Porta no podía fugir com una au que solca el cel.

La seva petja resta entre nosaltres i ens parla tothora de l'home de cor, del lleidatà eminent, del treballador incansable.

L'home superior que hi havia en Pleyan de Porta reclos en la tanca d'una modestia exemplar, feu que mirés amb cert menyspreu la munió de petites misèries humanes i tota mena de contratemps i dificultats que la vida s'empenyava en presentar-li.

Es lliurava a la seva tasca preferida i res no el distreia ni li enterbolía l'ànim.

Tothom reconeixía, però, que aquell home desentés de la majoría de les vulgaritats que sembren les nostres vides i etern somniador de coses que el gros de

la gent no entenía, covava un rar prestigi no aplicable a cap altre personatge del seu radi.

Això és tan cert que quan Cànovas del Castillo vingué a la nostra ciutat amb l'ànim de visitar el bell monument de la Seu antiga, ningú no dubtà en assenyalar-lo com l'únic indicat per acompanyar al rellevant personatge.

Aquest contacte donà lloc a una sòlida amistat entre ambdós.

S'ha dit, potser massa lleugerament, que l'obra de'n Pleyan era bon xic fantasiosa i no massa sobrera de solidesa.

El que això sigui cert, no desvirtua el valor transcendental que per nosaltres ella representa.

Ell no aspirava tampoc a bastir cap obra insuperable. Ell volía només dotar Lleida d'una història i en l'acompliment d'aquest afany hi esmerçà la vida.

La història és començada; ell aplegà materials suficients per entusiasmar les ànimes interessades a construir el llibre de les nostres gestes.

Han passat 36 anys des de la seva mort i ningú no ha portat a la llum res de nou. Si res ens interessa del nostre avior hem de recorrer, necessàriament, a Pleyan de de Porta.

Aquest és el valor primordial de l'obra del nostre Cronista, que lluny de minvar per les llacunes de que injustament se li ha fet retret, augmentarà en consideració pel sacrifici de llur recerca i per constituir la pedra fonamental damunt la qual ha d'aixecar-se, un dia, l'edifici de la Història de Lleida.

RAMÓN XURIGUERA.

Paraules

I.

«Sarmar»=«Salmar»

La ploma corría lleugera en escriure els primers paràgrafs de nostre article «Les Claus», que s'inrí damunt l'extraordinari d'*El País* de primer de Gener de 1926. De sobte s'ens feu forçós l'atur: el verb «Sarmar» havía sortit espontàniament; mes tot fou quedar escrit i aferrar-se al cervell el dubte de la seua pertinença. Ens fou precís subratllar el mot per a, un cop acabat l'article, esbrinar-ne el just significat.

Impossible lograr-ho amb els diccionaris que teniem a mà, puix cap d'ells portava el mot que cercavem.

Meditàrem. No recordavem haver trobat mai escrita tal paraula, però sí la sabiem viva en el lèxic infantil agramuntès. I apresa en nostra infància, sense potser haver-la usat mai en cap escrit, ara sortía espontània en aquesta frase: «*Al muntar-hi jo, el departament de tercera del carrilet de Mollerussa a Balaguer, estava ocupat per quatre joves eixerits... Vaig poguer sarmar-me un dels quatre recons, i allí vaig allotjar-me còmodament...*»

I era en aquest mateix sentit que de menuts l'haviem tinguda als llavis i en els de nostres companys l'haviem sentida mantes vegades, com encara avui podrem oïrla si estem atents als jocs de la mainada.

Fer-se amo de un objecte o lloc, és el concepte que enclou la paraula en qüestió: «Sarmos aquesta pedra», diu el xicot al triar-se'n una per a jugar al palet, al toc o al flèndit. «Sarmos aquest!», exclama el menut al posar-se junt al que ha escollit en començar a jugar als quatre pilans.

Si de petits així deiem i de grans així sentim dir encara als que ens han empenyut en el temps, podiem emprar el verb aquell en la frase transcrita? Varem decidir-nos afirmativament, encara que amb recança de fer-ho per nostra sola i única autoritat, que tan petita sabem en aquestes qüestions.

Recança, però, que es convertí en satisfacció el día que en un vers de l'amic Estadella—si no recordem malament—varem trobar el mateix verb, amb la mateixa acepció que nosaltres el portarem a l'alludit article, grafiant-lo però, un xic diferentment. Ja no erem sols a fer viure en literatura un mot viu en el vulgar xerroteig de nostra mainada.

Ara, darrerament, amb motiu de l'homenatge retut al plorat Morera i Galícia, el mateix Estadella torna pels furs de la paraula que ens ocupa, i en el seu «Impromptu» donat damunt les planes de *Vida Lleidatana*, ens diu:

«Bell punt som nats, la Mort, qui n'heu esment,
arriba, ens *salma* i se n'endú penyora:»

Gràcies a haver-la portat a les seues composicions un poeta que està al caire del mestratge oficial, és possible que es tracti d'incorporar-la definitivament a nostra literatura. No sería bó, doncs, que abans de ferho es discutís si ha d'ésser el verb «Salmar», tal com l'Estadella el dona, o «Sarmar», tal com nosaltres el portem aprés de menuts?

Per nostra part poc podem dir-hi. Encara que l'amor a ço intimament nostre ens fa decantar per «Sarmar», deixem el camí lliure a «Salmar» si així es decideix. Mes, encara que respetuosos amb l'opinió aliena, siguin's permesa una observació, pel que pugui valer: «Salmar» podría creure's emprat en el mateix sentit, i per tant confondre's, de *Salmejar*: cantar o recitar salms; cosa que no passaria amb «Sarmar».

Però, sigui «Salmar», sigui «Sarmar», el cas és no deixar perdre un verb que gràfia bellament i justament una idea clara i precisa.

J. VILADOT PUIG.

Sense pecat

Mare que alletes el fill
i mostres el pit enfòra,
sense temer el perill
de cap mirada a deshora!
No hi ha en la sina turgent
cap intenció esbojarrada,
ni hi ha gest irreverent
ni hi ha inquietud desviada,
ni hi ha l'ombra del pecat
que a vegades tot ho embruta,
perque la maternitat
mai la podrà deixâ eixuta
l'honra que viu a recer
de l'amor que en el cor nía.
No és malestruc el plaer,
si aqueix amor el destría;
l'amor de mare, l'amor
que no admet cap desmesura,
que d'entre mig del dolor
en treu hores de ventura;
que es l'abella que, copsant
el néctar de la puresa,
en mel dolça va tornant
les hores de l'infantesa.

I també la joventut
torna mel ben abundosa,
perque pel cor abatut
i l'ànima tenebrosa,
la mare sempre te amor
que conçol tothora dona.
Per gros que sigui el dolor
el fa passâ en una estona.

* * *

Mare que alletes el fill
i mostres el pit enfora,
sense temer el perill
de cap mirada a deshora!
Jo faig l'elogi fervent
de ta vida mesurada.
No hi ha en la sina turgent
cap intenció esbojarrada,
ni hi ha l'ombra del pecat
que cega a la jovenesa,
perque la maternitat
és un simbol de puresa.

FERMI PALAU CASELLAS.

La joventut que treballa

D'ençà d'aquella colla heterogènia, però remarcable de fibra artística, que dirigía el malaguanyat Mercé i que comptava amb elements com el pintor Viladrich, no ha existit a Lleida cap altre nucli d'aquell caient.

Honorant aquella escola d'intrigues i de divergències, cap dels artistes posteriors, que llavors començaven a flairar l'art i que avui representen una sòlida esperança, han tornat a agrupar-se i resoldre les aspiracions llurs exposades en la taula del café o madurades amb el concurs, sincer o no, dels companys de colla.

Cada ú per un costat, fent obra gairebé isolada, han anat prenent peu i perfeccionant-se les activitats pictòriques dels pocs artistes que Lleida, avui com avui, pot incloure en la denominació de joves.

Un d'aquests, dels més forts i dels que ens fan creure en més belles possibilitats, és Juli Rosuero.

JULI ROSUERO
VIST PER PARDIÑAS DE MIGUEL

No té una obra copiosa ni molt menys, però el poc que li coneixem és intens.

Rosuero és arborat i ample d'imaginació. S'ajuda de la Natura per menar al moviment un mon de fantasíes que el neguitejen constantment.

Dissortadament les hem vist sempre a mig dir. Rosuero acaba rarament llurs coses. Aquest retret que ens suggereix la visió de les teles del nostre amic a mig resoldre, és la nostra nota damnatòria a la persistent inconstància del jove artista.

Ara, passa uns dies entre nosaltres. Hem tingut ocasió de parlar-hi llargament i entre els projectes que li hem escoltat hi ha el d'una exposició no massa llunyana.

Ens ha assegurat que aquesta darrera època viscuda a Barcelona ha estat fruitosa. Té molt de preparat per la projectada exposició. Pensa completar-la a Lleida on fixarà la residència a partir del més vinent.

Serva una ferma contenció a parlar de l'exposició propera; l'anuncia només i defuig els detalls. Això no obstant, sabem que hi té una gran il·lusió.

Coneixem Rosuero de molt temps; sabem l'artista que hi ha en ell i tenim ganes que l'exposició s'enllesteixi ben aviat, per que n'esdevinguin sabedors els altres.

De tots els joves que a Lleida conreen l'art, ell és el que menys ha exposat; creiem que ho feu una sola vegada juntament amb Niko i Pallejà. Es hora, doncs, de que mostri la fruitada d'aquets darrers temps.

R.

Els esports

Ciclisme

Campionat social

El Club ciclista de Lleida celebrà el día 17 del corrent el campionat social per carretera en un circuit que podría denominar-se d'Urgell baix.

S'inscrigueren 18 corredors, tots els quals prengueren la sortida davant de nombrós públic que s'interessà fortament per la prova.

La volta era: Lleida, Juneda, Borges, Miralcamp, Mollerusa, Bell-lloc i Lleida.

La primera prima de l'anomenada Costa dels Mangraners, la guanyà esplèndidament el neòfit Aige, qui demostrà en tota la cursa ésser una legítima esperança.

La prima de Bell-lloc la guanyà Solé, qui obtingué també la victoria de la cursa, essent proclamat campió.

El jurat donà el següent fall:

1.er Solé, campió, 2 hores 5 minuts.
2.on Solans, 2 h. 5 m. 10 s.
3.er Carbonell, 2 h. 6 m.
4.rt Llopis, 2. 10 m.
5.té Carulla 2 h. 12 m.
6.sé Ferrando, 2 h. 23 m.

Dels turistes es feu la següent classificació:

1.er Aige, 2 h. 7 m.
2.on Molins, 2 h. 22 m.
3.er Parés, 2 h. 24 m.

El corredor Justo fou desqualificat pel Jurat per haver canviat de màquina durant la cursa.

L'èxit d'aquesta fou remarcable. Tant a l'arribada i sortida de Lleida, com al passar pels pobles del circuit, el públic acudí nombrosíssim interesant-se i aplaudint els corredors.

Un seguit d'autos i motos seguiren també la cursa.

Cal felicitar al Club Ciclista per l'èxit amb que ha coronat el seu esforç al organitzar aquesta prova.

Campionat provincial

S'anuncia per al proper diumenge, día 31 de Juliol el campionat provincial per pista, que tindrà lloc al esplèndit velòdrom del Camp d'Esports de Lleida.

Donada la creixent afició que s'observa cada día més per l'esport ciclista i el gran lot de corredors nous que probablement s'arratllaràn en aquesta prova, ha despertat gran interès l'anunci del campionat, que segurament donarà lloc a algunes revelacions.

De que serà una prova molt disputada en podem donar la seguretat.

Fútbol

Partits d'istiu

Poca cosa fan els clubs locals aquesta temporada de calors fortes, i per cert que ho trobém be.

El *Lleida* ha fet una excursió a Manresa el día 17 jugant un partit amb el *Centre d'Esports* que li feu cinc gols a cero, tot i tenint la porta a càrrec del porter del *Joventut* el popular Prenafeta.

El *Joventut* presentà el día 17 una sel·lecció contra l'equip local *F. C. Clavé*, format per uns quants nois plens de voluntat i entusiasme, que obtingueren la victòria per dos gols a cero, merescudíssima.

Aquest equip, purament amateur, si segueix tal com ha començat, donarà disgustos a més d'alguns equips semiprofessionals amb més pretensions que condicions.

Fou vista amb molta simpatía l'exhibició d'aquest novell equip.

Reforma important?

Entre els aficionats al fútbol es comenta molt aquests díes una projectada reforma en els campionats que es jugaràn en la propera temporada.

Sembla que la Federació Regional s'ha donat compte de la crisi de vida o mort que passen els Clubs de les provincies de Catalunya i a la fi hi vol posar remei. Els crits de Girona, Lleida i Tarragona han sigut oïts.

I naturalment, vetllant pels propis interessos, s'ha preocupat del cas i es diu i es dona com a cosa segura que el Consell Regional, d'acord amb els comités provincials, ve estudiant una transcendental reforma del reglament que portarà a la deliberació d'una Assemblea extraordinària a celebrar urgentment.

S'assegura que la tal reforma consisteix en el següent:

1.er Disolució del actual grup B. de primera categoría.

2.on Creació del grup B. a provincies, adscrivint-hi a cada una d'elles 6 Clubs, excepte a Barcelona que n'hi haurà 12, divitits en dos grups, per raó de la seva importància en nombre de Clubs.

3.er Els campionats provincials els jugaràn solament 6 Clubs de cada provincia. Per lo que es diu de Lleida, sembla que serían el *Lleida* i el *Joventut*, el *Tàrrega*, el *Balaguer*, el *Borges* i el *Cervera*. Aquests Clubs jugaràn el campionat a 2 voltes i donaría un campió i un subcampió. De la mateixa manera les demés provincies, que conjuntament donaràn 10 Clubs clasificats, i es jugaría després el campionat regional.

4.rt D'aquests 10 Clubs:

Barcelona, 4.
Lleida, 2.
Girona, 2.
Tarragona, 2.

se'n farà dos grups de 5 Clubs i donaràn cada grup dos Clubs classificats, que seràn els quins jugaràn les semifinals en dos partits.

5.int El Club campió lluitarà en partits de promoció amb el darrer classificat del grup A. de primera Categoría.

6.sé Els dos finalistes i el que tingui més goals dels altres dos participants en la semifinal, tindràn lloc al Consell de la Federació.

7.té El torneig interprovincial començarà a disputar-se el 1.er de Març.

8.té A cada provincia, mentre es jugui aquest Campionat regional, s'organitzaràn, amb subvencions de la Federació, concursos de consolació.

Aquestes son les impressions que hem pogut nosaltres recollir sobre els termes que alcançarà la projectada reforma del grup B.

Amb sinceritat hem de dir que es veu per part de la Federació un gran desig de salvar el futbol. Si aquest intent fracassa, com altres anys han fracassat altres projectes dirigits al mateix fi, el fútbol forà no té salvació. L'Assemblea general de Clubs té ara la paraula.

JAVELOT.

Plana dels que comencen

L'esdevenidor de Lleida

LLEIDA mercès a la seva magnífica rebrotada, ha fugit del cercle de les viles adormides.

Avui, Lleida camina per viaranys d'amplia volada, bellament disposada a fer florir els capolls del lliri puríssim de son escut, que segurament emplenarà de suavíssima sentor el cel blau de Catalunya.

Entreveiem per raó natural, observant el creixement constant de la urbs, que en una data no molt llunyana, esdevindrà, per aital motiu, una ciutat gran, plena de vida i potencialitat.

Això, com a bon lleidatà m'afalaga i m'arbora d'optimisme, més per altra part, acuden a ma pensa perills que hem de cercar la manera d'eliminar, puix del contrari, menacen enderrocar tot el magne projecte que ens hem forjat.

Ara be: estem els lleidatans en condicions de fer front a la vida exhuberant que demana a grans crits nostra ciutat?. — Jo crec sincerament, que els nuclis selectes, que els fogars on es manté viva la flama de la cultura i l espiritualitat, estàn bellament identificats amb l'ànima de Lleida i que treballen ardidament, per que poc a poc esdevingui un fet, ço que tots desitjem.

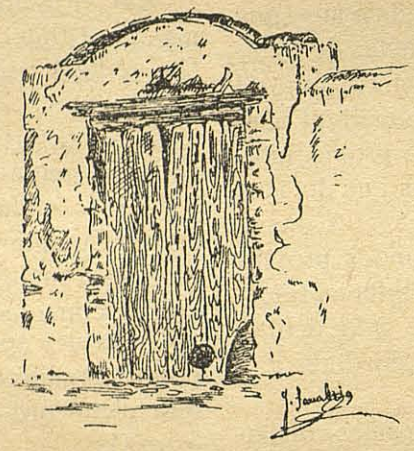

Porta, Camí de Corbins
Dibuix de J. SANABRIA.

No és rar de veure com els diaris de Barcelona s'ocupen, ara per un motiu, ara per un altre, de les nostes activitats.

Es agradós per a nosaltres, d'apreciar que l'obra d'engrandiment que hem emprès, sigui recollida i elogiada per publicacións foranes, ço que palesa l'interès que es prenen per les nostres coses.

Peró no ens hem d'acontentar amb l'esforç d'uns quants, per més entusiastes que aquests siguin; han d'ésser tots els lleidatans els que hi han de contribuir, aportant-hi cadascú tot el que bonament pugui.

Per això, és menester difondre a l'anima ciutadana, unes ansies noves i aspiracións més enlairades que les actuals.

Que crein biblioteques, escoles i grups escolars, que's procuri enlairar el nivell cultural dels nostres menestrals i obrers, que's fomenti l'amor al llibre i a la vida del esperit i, sobretot, que's fasi desapareixer l'estat d'indiferència de gran part de la població i no dubtem, jo almenys així ho crec, que per aquest camí aconseguirem veure realitzades nostres aspiracinos i ço que son avui bells projectes, esdevindràn realitats, per obra i gracia de l'esforç de tots els lleidatans.

JOSEP M.ª MORLANS.

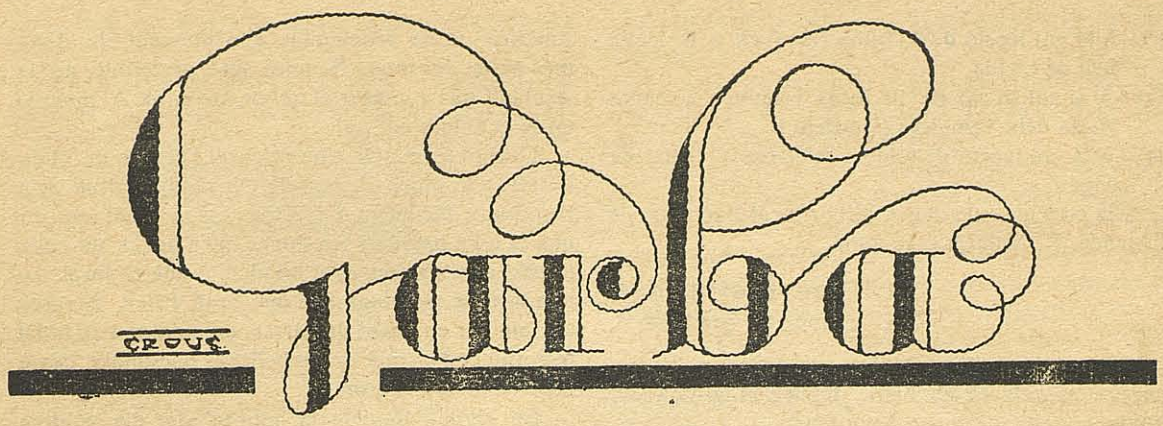

El rellotge de la Seu vella

Fa una llarga temporada que el rellotge més important de la ciutat no funciona. Entre nosaltres era tradicional comprovar l'hora amb el rellotge del vell cloquer. L'excel·lent situació que ocupa permetía orientar-se exactament des de qualsevol lloc de la ciutat i àdhuc de les rodalíes. La paràlissi del rellotge de la Seu havia d'ocasionar, doncs, petites confusions i molèsties que amb bona voluntat podríen evitar-se. Aquesta bona voluntat l'ha tingut l'actual Ajuntament amb l'interés decidit de l'Alcalde a la capçalera.

El rellotge de la Ciutat no pot ésser substituit de cap manera per una màquina vulgar. Exigeix certes garanties de precisió i de solidesa, coses ambdues no massa fàcils d'assolir amb poques pessetes.

Heus ací per que l'Ajuntament ha estudiat aquest assumpte amb detenció: per no incórrer en una lleugeresa de la que la ciutat tota se n'haguera ressentit.

Mesurà les forces que podíen derivar-se del pressupost i designà la xifra de 7.000 pessetes d'acord amb una actuació de principi. Després anuncià un concurs per millor orientar-se, el resultat del qual, ha fet conéixer proposicions menors de 7.000 pessetes i també majors.

Considerant poc eficaces les mocions inferiors a 7.000 pessetes i no donant el pressupost per arribar a les mes elevades, es pensà en cercar un procediment que sense escanyar el pressupost municipal facilités la col·locació d'un rellotge sòlid i amb garantíes suficients de bondat.

I sorgí la idea d'una subscripció. L'Ajuntament l'encapçalaría amb les 7.000 pessetes que destinà des de bon principi i la Diputació, el Capítol, Corporacions, Entitats i el poble que volgués contribuir-hi, podríen arrodonir-la rematant així dignament la idea de dotar la nostra ciutat d'un rellotge confiança.

Tan com ascendirà la subscripció, guanyarà en calitat la nova màquina. Si la quantitat recaptada dona per posar-hi esfera lluminosa, molt millor encara.

Es Lleida qui te la paraula. Aquestes coses son tan més enlairades si és tot un poble qui ajuda a bastirles.

Nosaltres reconeixem un encert en la idea de l'Ajuntament.

Concurs fotogràfic

L'Ateneu Lleidatà ha organitzat un concurs fotogràfic per tal d'anar en son dia a la publicació d'una col.lecció de postals de Lleida que sigui d'un veritable interés artístic i arqueològic.

Per això ha redactat unes bases que hom pot veure en diversos llocs de la ciutat.

Serà temps hàbil per a la presentació de treballs fins al dia 15 de septembre d'enguany exigint-se el tamany postal, o sia el de 9 per 14.

Els premis a atorgar correspondran als següens Temes:

A)—A la col.lecció de 12 fotos de bells indrets de la ciutat.

B)—A la col.lecció de 12 fotos d'objectes, estàtues, etc., que es conservin en museus de Lleida.

C)—A la col.lecció de 12 fotos d'objectes, estàtues, etc., la cura de tot lo qual té lloc al Museu Diocesà.

D)—A la col.lecció de 12 fotos de monuments antics de la ciutat.

E)—A la col.lecció de 12 fotos d'escuts heràldics de families lleidatanes.

F)—A la col.lecció de 20 fotos relatives a la Vella Seu de Lleida.

G)—A la col.lecció de 10 fotos relatives a Santa Maria dels Templers (Gardeny).

H)—A la col.lecció de 6 fotos relatives a cases de pagés.

Els concursants deuen dirigir-se al Secretari de l'Ateneu, E. Arderiu i Hospital.

"Llibre d'elogis a la ciutat petita".

Aquest és el títol del llibre que segons se'ns assegura apareixerà en breu, degut a la ploma del nostre conciutadà Josep Aran Horts.

Es tracta d'una col·lecció de quadrets ciutadans, distribuits en 14 capítols, producte de l'observació de molts anys que l'autor ha ordenat i polit decidint-se a aplegar-los en un llibre, complaent així els desitjos d'alguns iniciats captinguts de la qualitat de l'obra del Sr. Aràn.

Lleida serà l'ànima d'aquest llibre. La autor per bé que no nat a la ciutat del Segre, es així on s'ha format devenint-ne un fervent devot.

La «ciutat petita», doncs, hi serà cantada, lloada a trets i passada pel redós de l'humor en alguns aspectes i costums.

El llibre serà prologat pel poeta Josep Estadella.

Emili Pujol entre nosaltres

Segons noves que hem pogut recollir, l'eminent guitarrista Emili Pujol arribarà un d'aquests díes per tal de passar una temporada entre els seus familiars.

Feia ja un quant temps que Pujol havía suspés llurs habituals visites al nostre terrer. La qualitat del seu art l'obligà a desplassar-se a terres llunyes i massa absorvit pel brogit del mon no pot reservar com voldría estades més frequents entre nosaltres.

Els que des d'aci seguim els seus triomfs sabem prou be que aquests no entelen un àpex el seu afecte al recer pairal.

Ara vindrà a descançar uns díes i tracem a vola ploma aquests mots per encarrir-li que li sigui plaent la permanència al costat nostre.

Miss France

L'Amèrica és, tothom ho sap, un país excepcional i original. Si no ho hagués demostrat abastament, l'acreditaría plenament en tal sentit el concurs internacional de bellesa femenina suara organitzat, Amèrica volía proclamar, senzillament, la dona més bella del mon. Sempre serà preferible, no us sembla? que coneixer el millor boxador. Al menys, tal és el nostre sufragi.

L'original match s'ha celebrat, el més de Maig darrer, a la platja elegant de Galveston. Hom se'n imaginarà fàcilment l' interés sensacional en dir que hi eren presents les dones més belles de cada nació, curosíssimament triades, i que el jurat, en una tortura semblant a la que jutjà Friné, després d'examinar en vestit de carrer, en maillot i en habit esportiu cadascuna de les belleses nacionals, devía proclamar la del mon.

En alguna Revista ja hauràn vist els nostres tectors *miss France*, per uns la Venus, per altres la Gioconda francesa. La senyoreta Cusey, modisteta d'una gran casa parisenca, fou triada, entre mil, com la més digna representant de la bellesa femenina del seu país. Realment, la correcció clàssica, l'espiritual expressió que traspúa d'aquell rostre, és un vivent tractat d'harmonía i de bellesa. Amb tot, però, si considerém que *miss France* ha assolit tan sols el sèptim lloc en el concurs, o hem de creure que en afers de bellesa de la filla d'Eva sempre hi ha un més enllà, o que el criteri artístic del poble dels gratacels no obeeix als mateixos cànons que als dels pobles llatins.

Consolem-nos, però, pensant que aviat podrem opinar per compte propi, car una gran firma cinematogràfica ha enregistrat totes les fasses de l'original concurs, en un film quin succés no és aventurat de profetitzar.

Lectura de «Clarors»

Tingué lloc segons teniem dit, el día 18, al salonet d'actes de la «Caixa de Pensions».

Hi assisti una escollida concurrència.

El President de l'Ateneu, Sr. Fontanals feu una bella disertació del valor de la poesía, rera la qual l'autor del llibre que s'anava a desflorar, el poeta Josep Estadella, parlà amplament de la gestació del llibre, de la qualitat de la poesía lleidatana a la que qualificà d'eminentment rural incluint-se ell entre els poetes d'aquest concepte i adduint evocacions i matisos dels nostres camps i de la nostra ciutat que venien a caure en el preconcebut concepte de ruralisme que plantejà d'antuvi el poeta.

Nosaltres trobarem a mancar en la disertació del Sr. Estadella aquell caient èpic d'una ciutat i àdhuc d'una contrada com la nostra que serva monuments i vestigis que per si sols podríen evocar

una garba de gestes per ésser cantades en tots els tons.

Es dolgué de com la política li havia deixat agrors a l'ànima i de com el refugi de la poesía «entre malalt i malalt» li portava, per contra, conhort.

Després recità algunes composicions del llibre essent totes elles molt aplaudides.

El Sr. Estadella fou molt felicitat.

: Reorganització : d' una biblioteca.

L'Agrupació Cultural Lleidatana de J. R. treballa activament fa ja una temporadeta en la organització de la Biblioteca de Joventut Republicana.

Els animosos minyons de l'Agrupació han emprés la tasca de catalogar llibres i de curar l'arreplec dels foraviats per tal d'enllestir una obra que pot facilitar amplament les nobles aficions als llibres de la joventut estudiosa.

Assats mancada la nostra ciutat de centres de lectura amb elements seriosos, i els pocs que hi ha, emplaçats en locals com l'Institut, no massa confortables, la biblioteca de Joventut pot constituir en tots sentits un centre de formació de força recomanable.

Un cop llest el catàleg, serà publicat i repartit entre els amics per que hom n'hagui coneixement i curi d'accentuar, cada qual en llur radi, l'afició al llibre.

Del nostre número d'homenatge : al gloriós poeta Magí Morera :

La important «Revista de Catalunya», en una rescensió de la premsa catalana que ha glosat el poeta de «Les birbadores» amb motiu de la trista avinentesa del seu traspàs, comenta i reprodueix fragments de dos articles inserits en el nostre número 59.

Els referits articles tenen per títol «Els primers versos» i «El cenacle del poeta», deguts a les plomes dels nostres cars amics Romà Sol i Josep Pinyol, respectivament.

El rescencionista diu unes notes justes de comentari que juntament amb les que li son suggerides per articles de «La Publicitat», «La Veu de Catalunya», «Vida Lleidatana» i altres publicacions, ajuden a definir l'enyorada figura del cantor del campanar de Lleida.

La llar apagada

De les quatre representacions que la Companyia de l'Enric Borràs ha donat al teatre dels Camps Elisis les dues primeres han correspost a «La llar apagada» l'obra del nostre car dramaturg Ignasi Iglésies.

La justesa esmerçada en la interpretació ens ha donat lloc a valorar l'alta qualitat de la darrera producció del autor de «Els Vells».

Aquest gran cor de l'Iglésies, obert a totes les tendreses i acollidor de totes les ànimes alàcaigudes hi és buidat en «La llar apagada» amb un doll de sinceritat que frapa l'espectador captenint-lo de la mansa dolçesa d'una llar, la qual per un sentiment mal covat, es va transformant poc a poc en tragèdia.

Els tres actes son portats amb un sentit estricte del asumpte que ha volgut exposar l'autor el qual es comporta amb una valentia admirable fins arribar al final.

El primer acte és finíssim i d'un pregon valor psicològic. L'escena que revela com l'amor ha fruitat en les entranyes de Clementina és, tan mateix, per la discreció i la finesa de paraulesi de gests, una joia del nostre teatre.

Els altres dos son dictats amb una força que no arriba mai a l'estridència àdhuc i la dificultat que hom hi endevina per a ésser traçats.

Ens feu l'efecte de trobar-nos davant d'un espectacle perfectament humà.

La llarga temporada que l'Iglésies havia romàs allunyat del teatre no ens l'ha mostrat al reaparéixer, com algú havia cregut, com un home que escrivia amb llengua i idees del temps ja escolat del seu esplendor, ans bé ens l'ha dut madur i més xop encara d'aquestes aflicciónes humanes que ell coneix tant i que el fan actual en tots els escenaris i en totes les épòques.

Salvi els seus ulls!

L'IRIDAL col·liri científic, guareix totes les malaltíes dels ulls. Un flascó 6 pessetes a totes les Farmacies. Demanéu l'interessant opuscle «Las enfermedades de los ojos» i us serà remés gratuitament dirigint-vos a

Laboratori Hispano - Italià

RAMBLA CATALUNYA, 122. -- Barcelona.

"LLEIDA"

Revista d'Informacions i Estudis

ES PUBLICA ELS DIES 10 I 25 DE CADA MES

Redacció i Administració, Carme, 6 - 2.on

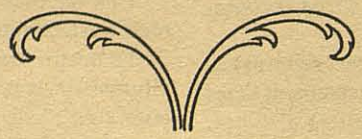

ABONAMENT

TRIMESTRE.	3 Ptes.
SEMESTRE.	6 »
ANY.	12 »

PAGAMENTS PER AVANÇAT.

Llista d'adreces útils que recomanem

Cafés i Bars

GRAN CAFÉ DEL COMERÇ. — R. Ferrán, 2 Lleida.

BAR L'AS. — Berenars económics, Rambla Ferrán, 15-Lleida. Telèfon 350-(Enfront de Correus).

Cases de Canvi

M. SALA ROURE. — Rambla Ferráu, 4, pral. - Telèfon, 518 - L eida.

Corredors de Comerç

ENRIC BORRÁS MELGOSA. — Clot de les Monjes, 8 pral- 2.ª - Telèfon, 499 - Lleida.

MARIUS SOL MESTRE. — De 10 a 1, Banc d' Espanya - Rambla d' Aragó, C., entressol - Lleida.

Electricistes

CLAUDI BAIGET.-Maquinària i materials elèctrics, vendes al major i detall. — Plaça Llibertat, 2 Telfèon, 38 - Lleida.

OCTAVI PEREÑA. — Màquines i material elèctric. - Baixada de la Trinitat, 6 - Lleida.

MIQUEL RIBELLES.--Fars i instal'lacions elèctriques per a llum i força. - Parallamps, Acumuladors, Transformadors i Reparació de Gramófons. - Clavell, 5. - Lleida.

Farmàcies

MIRET.—Centre d'específics. - Plaça de la Sal, 15 i 17 - Lleida.

Ferreteries

JOSEP ALMACELLAS. — Porxos de Baix, 11 i 12. - Lleida.

Hotels i Fondes

HOTEL SUIS. — Confort modern. - Telèfon, núm. 77. - Lleida.

ANTIGA POSADA D'AGRAMUNT. — Ramón Castellà. - Esterería, 12 - Telèfon, 133. - Lleida.

Impremtes

SEGELLS DE GOMA.—J. Esteve, Cavallers, 4 Lleida.

IMPREMTA PAGÉS. — Avinguda Blondel, 33 Lleida.

Llevadores

MERCÉ BUSQUETS. — Professora en parts Cirurgiana. - Villa Solé (enfront del Teatre Camps Elisis). - Lleida.

Llibreries

CASA BENET.—Llibrería i Objectes d' Escriptori., Llibres de tota mena en català i castellà, Màquines d'escriure «*Underwood*». P. Sal, 7 - Lleida.

Merceries

EMILI DURÓ SOLANES.—Magatzems de Mercería i novetats. - Plaça Sal, 8 - Telèfon. 302. Lleida

CAMIL ADELL.—Gèneres de punt. - Major, 7 i Blondel, 7. — Lleida.

Metges

E. TWOSE. — Especialista en enfermetats de la boca i dents. - Telèfon, 367. - Plaça de la Sal, 17 principal - Lleida.

Mosaics

FRANCESC NADAL. — Fàbrica de Mosaics (la més antiga de la Capital) Passeig de Prat de la Riba. - Telèfon, 546. - Lleida.

Música i Pianos

JOAN GUARRO.—Cavallers, 65. - Lleida.

Procuradors

FRANCESC MATEO MONTULL.—Procurador dels Tribunals.—Major, 7, 1.er - Lleida.

Recaders i Transports

LA PALLARESA. — Agència de Transports. — Carrer Cabrinetty, 15 - Lleida. - Telèfon, 232.

R. SETÓ I FILLS. — Recaders directes i diaris a Barcelona en combinació amb les poblacions més importants d'Espanya. - Barcelona: Montlleó, 217. - Lleida: Esterería, 4.

Tallers

CICLES MAZARICO. — Bicicletes varies marques. - Accesoris, Vendes al comptat i a terminis. Rambla de Ferrán, 11. - Lleida.

JOAN VILA.—Tallers de Fundició i Maquinària. Cardenal Remolins, 8 - Telèfon, 107. - Lleida.

Tocineries

RAMÓN FARRÉ.—Tocinería. - Especialitats en pernils i embutits. Carme, 62, Telèfon, 300 - Lleida.

J GIGO

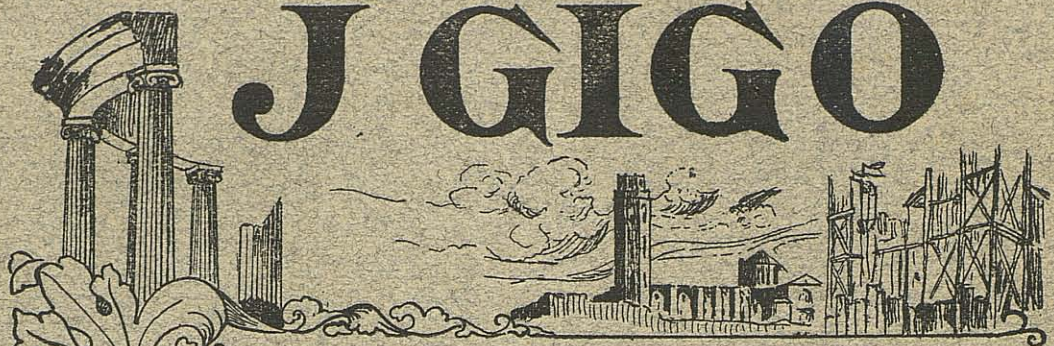

CONSTRVCTOR DE

Telefono 427 OBRAS

ACADEMIA 10 LÉRIDA

IMPREMPTA «JOVENTUT» - BLONDEL, 7 - TELÉFON 504 - LLEIDA.